

BOSHLANG‘ICH SINFLARDA AXBOROT BILAN ISHLASH TUSHUNCHASI VA UNING MOHIYATI

Shononova Gulsanam Shavkat qizi
Termiz iqtisodiy va servis universiteti
Boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: Boshlang‘ich sinflarda axborot bilan ishlash tushunchasi ta‘lim jarayonining asosiy tarkibiy qismlaridan biri hisoblanadi. Bugungi kunda axborot texnologiyalarining rivojlanishi va raqamli dunyoda yashash talablarining ortishi sababli, axborot bilan ishlashni o‘rgatishning ahamiyati ortib bormoqda. Axborot bilan ishlash deganda, ma‘lumotlarni to‘plash, qayta ishlash, tahlil qilish va ularni samarali tarzda taqdim etish jarayonlari tushuniladi.

Kalit so‘zlar: axborot, tushuncha, bilim, malaka, ko‘nikma, axborot texnologiyalari, boshlang‘ich sinf o‘quvchilari, interfaol o‘yinlar, vizual vositalar

Kirish. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi rahbarining 2022-yil 10- oktabrdagi “zamonaviy maktab darsliklarini tajriba-sinovdan o‘tkazish hamda maktab ta‘limi sifatini oshirish to‘g‘risida”gi 14-sonli bayoni, Prezident Administratsiyasining 2023 –yil 27-apreldagi 08-740-sonli xatiga muvofiq O‘zbekiston Respublikasi maktabgacha va maktab ta‘limi vazirining 2023- yil 15 – maydagi “Umumiy o‘rta ta‘lim maktablari uchun 2023-2024 o‘quv yiliga mo‘ljallangan tayanch o‘quv rejani tasdiqlash to‘g‘risida”gi 115 –sonli buyrug‘iga asosan “Informatika va axborot texnologiyalari” fani 1-sinfdan boshlab o‘qitilishi belgilandi. Mazkur bayon ijrosini ta‘minlash maqsadida 2023-2024 o‘quv yilidan 1-sinfda “Informatika va axborot texnologiyalari” fani o‘qitilishi yo‘lga qo‘yildi. Axborot bilan ishlashning mohiyati- Boshlang‘ich sinflarda axborot bilan ishlashning mohiyati, avvalo, bolalarga axborot resurslaridan to‘g‘ri foydalanishni o‘rgatishga qaratilgan. Axborot bilan ishlashni o‘rgatish nafaqat axborot texnologiyalari bilan ishlashni, balki ma‘lumotlarni olish, ularni tahlil qilish, va muammoni hal qilish uchun foydali axborotni ajratib olishni ham o‘z ichiga oladi.

Bola axborot bilan ishlash jarayonida:

1. **Axborot yig‘ish** – turli manbalardan ma‘lumot olishni o‘rganadi. Bu, kitoblar, internet, maqolalar va boshqa resurslar bo‘lishi mumkin.
2. **Axborotni tahlil qilish** – olingan ma‘lumotlarni tahlil qilish va ulardan kerakli va foydali axborotni ajratish.

3. **Axborotni tashkil qilish** – olingan axborotni tartibga solish va uni samarali tarzda taqdim etishga o'rgatish.
4. **Axborotni taqdim etish** – o'rganilgan axborotni boshqalar bilan bo'lishish, ya'ni yozma yoki og'zaki ravishda taqdim etish.

Boshlang'ich sinflarda axborot bilan ishlashni o'rgatishning asosiy maqsadlari

Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun axborot bilan ishlash ko'nikmalarini shakllantirish quyidagi maqsadlarni ko'zda tutadi:

1. **O'quvchilarning umumiy madaniyatini oshirish** – Axborot bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish o'quvchilarga jahon axborot maydoniga kirish imkoniyatini beradi.
2. **Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish** – Axborotni tahlil qilish va kerakli ma'lumotni topish jarayonida bolalar tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantiradilar.
3. **Ma'lumotni samarali taqdim etish** – O'quvchilar ma'lumotlarni tuzish va taqdim etish jarayonlarini o'rganib, o'z fikrlarini aniq va tushunarli tarzda ifodalashni o'rganadilar.
4. **Axborot texnologiyalariga tayyorlash** – Boshlang'ich sinflarda axborot texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarga raqamli savodxonlikni oshirishga yordam beradi.

Axborot bilan ishlashning metodlari va vositalari

Boshlang'ich sinflarda axborot bilan ishlashni o'rgatishda bir nechta metod va vositalardan foydalanish mumkin:

- **Qayta ishlash va tashkil etish** – Axborotni qayta ishlash, jadval va diagrammalar yaratish orqali ma'lumotlarni tartibga solish.
- **Kompyuter va internet texnologiyalari** – Kompyuter yordamida axborotlarni izlash, qayta ishlash va tahlil qilish. Internet resurslari, masalan, onlayn kutubxonalar, ensiklopediyalar va ilmiy maqolalar yordamida o'quvchilarga keng ko'lamlil ma'lumotlar taqdim etiladi.
- **Jamoaviy ishlash** – Guruhlarda ishlash va axborot almashish, bu o'quvchilarga hamkorlikda fikr almashish va yangi g'oyalarni o'rganish imkoniyatini beradi.

Tadqiqot metodologiyasi va tahlil natijalari.

**Boshlang'ich sinflarda axborot bilan ishlash tushunchasi va uning mohiyati
(2-sinf darsliklari bilan bog'langan holda)**

2-sinf o'quvchilarining ta'lim jarayonida axborot bilan ishlash tushunchasining o'rni juda katta. 2-sinf o'quvchilari uchun axborot bilan ishlash deganda, asosan, oddiy axborotlarni yig'ish, tahlil qilish va taqdim etish jarayonlari tushuniladi. Bu jarayonlar 2-sinf darsligida o'quvchilarning kundalik faoliyatida, ona tili, o'qish, matematika va boshqa fanlar orqali o'rgatiladi. Ularning asosiy maqsadi — axborot olish, o'rganish va ulardan to'g'ri foydalanishni bolalar o'zlashtirishi zarur.

2-sinf darsligi bilan bog'langan holati

2-sinf o'quvchilarining axborot bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish uchun ular darslikda berilgan materiallar asosida turli faoliyatlarda qatnashadilar. Masalan:

1. **O'qish va tushunish-** 2-sinf o'quvchilariga berilgan matnlarni o'qish, tushunish va ulardan asosiy axborotni ajratib olish ularning axborot bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. O'quvchilar o'qigan matnlaridan foydali ma'lumotlarni aniqlashni o'rganadilar. Masalan, darslikdagi hikoyadan muhim ma'lumotlarni ajratib, savollariga javoblar izlash o'quvchilarga axborotni qayta ishlashni o'rgatadi.
2. **Matematika va axborot tahlili**
2-sinf matematik darsliklarida o'quvchilarga turli masalalar va misollar beriladi. Ushbu masalalarni yechishda axborotni to'plash, tahlil qilish va undan foydalanish zarur bo'ladi. Masalan, "Qancha olma sotilgan?", "Ular birgalikda qancha pul to'lashgan?" kabi savollar bolalarga axborot bilan ishlash va uni tahlil qilish ko'nikmalarini shakllantiradi.
3. **Geografiya va tabiiy fanlar**
Tabiiy fanlar darsida o'quvchilar axborotni yig'ish va tasniflashni o'rganadilar. Misol uchun, o'quvchilar o'zlarining yashash hududidagi hayvonlar va o'simliklar haqidagi axborotni darsliklardan olishlari va uni ajratib ko'rsatishlari mumkin. Shuningdek, geometriya yoki tabiat haqidagi ma'lumotlarni ajratish va tasniflash ularning axborot bilan ishlash qobiliyatini rivojlantiradi.
4. **Yozma va og'zaki nutq**
2-sinf o'quvchilari uchun yozma va og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirish ham axborot bilan ishlashga asoslangan. O'quvchilar matn yozish yoki hikoya qilish orqali o'z bilimlarini va axborotlarni boshqalar bilan bo'lishadilar. Darslikdagi "Matnni yakunlash", "O'z fikringizni bayon eting" kabi topshiriqlar bolalarni axborotni tizimli ravishda tuzish va izchil taqdim etishga o'rgatadi.

Axborot bilan ishlashni o'rgatishda 2-sinf darsligidagi misollar:

1. O'qish darsi

O'quvchilarga "Xayolparast" hikoyasini o'qish topshirig'i berilgan.

Hikoyani o'qib, undagi asosiy voqealarni ajratish va ularning mazmunini tushunish. Bu o'quvchilarni axborotni tahlil qilishga undaydi.

2. Matematika darsi

"Ayolga 12 ta olma berildi. U yana 7 ta olma sotib oldi. Unda jami nechta olma bor?" masalasi. Bu yerda o'quvchilar axborotni to'plash (olmalar sonini) va hisoblash jarayonida ishlatadilar.

3. Tabiat darsi

O'quvchilarga "O'zbekistonning iqlimi qanday?" kabi savollar berilib, ular darslikdan iqlim haqidagi ma'lumotlarni topishlari va ajratib olishlari kerak bo'ladi. Bu esa ularning axborotni yig'ish va tasniflash ko'nikmalarini rivojlantiradi. 2-sinf darsligidagi materiallar va faoliyatlar orqali axborot bilan ishlash tushunchasi o'quvchilarga aniq va tizimli ma'lumotlarni yig'ish, tahlil qilish va undan foydalangan holda muammolarni hal qilishni o'rgatadi. Bu jarayon o'quvchilarni nafaqat bilim olish, balki axborotni to'g'ri va samarali ishlatish ko'nikmalariga ham ega qiladi. Shuningdek, axborot bilan ishlashni o'rganish o'quvchilarda tanqidiy fikrlash va mantiqiy tahlil qilish qobiliyatini ham shakllantiradi.

Xulosa- Boshlang'ich sinflarda axborot bilan ishlashni o'rgatish – bu o'quvchilarni zamonaviy dunyoga tayyorlashning asosiy bosqichidir. Bu jarayon nafaqat axborot texnologiyalarini o'zlashtirishni, balki o'quvchilarga tanqidiy fikrlash, samarali kommunikatsiya va o'z fikrlarini aniq ifodalash ko'nikmalarini ham o'rgatadi. Natijada, ular nafaqat axborotni o'rganish, balki undan to'g'ri va samarali foydalanish malakalariga ega bo'ladilar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi maktabgacha va maktab ta'limi vazirligining 2023 yil 15 maydagi 125-sonli buyrug'i.
2. O'zbekiston respublikasi vazirlar Mahkamasining 2017 yil 6 apreldagi "Umumiy o'rta va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limining davlat ta'lim standartlarini tasdiqlash to'g'risida" gi 187- sonli qarori.
3. А. В. Горячев. А.А. Меньшакова. Преподавания информатики в начальной школе ` 52 (1-4-е классы) на примере курса « Информатика в играх и задачах» Лекция 1. Москва. Педагогический университет «Первое сентября»2005 . стр 4-6

4. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardayev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar (ta'lim muassasalari pedagog-o'qituvchilari uchun amaliy tavsiyalar). – T.: “Iste'dod” jamg'armasi, 2008.
5. Ziyaqulova Maftuna Shuhrat qizi, Rakhmatova Hamida Ismatillo qizi, “Increasing Creativity by using Interactive methods in literacy teaching process” Analytical journal of education and development Science Box In Vol.1(2021): Analytical journal of education and development 52-54-betlar Тошкент
6. [BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING AQLIY SALOHIYATINI HAMDA KREATIVLIGINI OSHIRISHDA MENTAL ARIFMETIKANING O'RNI](#)
M Ziyaqulova, S Ashurova, N Toshpulatova - Development and innovations in science, 2023
7. [The importance of riddles in the development of students creativity in the learning process](#)
ZMS Qizi - Asian Journal Of Multidimensional Research, 2021
8. [BOSHLANG'ICH SINIF OQUVCHLARINING LUGATLAR BILAN ISHLASH JARAYONIDA KREATIVLIGINI OSHIRISH](#)
MSQ Ziyaqulova, HIQ Raxmatova - ... : Innovative, educational, natural and social sciences, 2021
9. Ziyaqulova Maftuna Shuhrat qizi “Boshlang'ich sinf o'quvchilariga axloqiy tarbiya berishda hadislarning ahamiyati” TA'LIM FAN VA INNOVATSIYA . - ISSN 2181-8274, 2024-yil.
10. Ziyaqulova Maftuna Shuhrat qizi “ Boshlang'ich sinf o'quvchilarida shaxslararo muloqot madaniyatini shakllantirish”. “Муғаллим ҳам үзликсиз билимлендириў” /Илимий-методикалық журнал 2024 5/2-сан ISSN 2181-7138. Нөкис -2024
11. Ziyaqulova Maftuna Shuhrat qizi “Problems and solutions of scientific and innovative research” “Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijobiy fazilatlarni shakllantirish mexanizmi”- 2024- yil 182-1187-betlar Volume 01. ISSUE 07 universalconference.us.